

**ETNINĖS KULTŪROS SPECIALISTO POREIKIS
PAGRINDINIO IR VIDURINIO UGDYMO
PROGRAMOSE**

Doc. dr. Andželika Bylaitė-Žakaitienė,
Dr. Dovilė Kulakauskienė

Pranešimo tikslas

Atsižvelgiant į sudėtingą etninės kultūros situaciją Lietuvos švietimo sistemoje, remiantis Lietuvos mokyklų bendrojo ugdymo administracijos darbuotojų ir mokytojų patirtimi, apžvelgti etninės kultūros specialistų (kvalifikuotų etninės kultūros pedagogų) poreikį ir reikšmę Lietuvos mokyklų ugdymo procese.

Uždaviniai:

- Apibrėžti etninės kultūros specialisto ugdymui pareigybę, nustatant funkcijas ir kategorijas;
- Nustatyti etninės kultūros specialistų ugdymui (kvalifikuotų etninės kultūros mokytojų ir ekspertų-konsultantų) galimybes ir poreikį;
- Pateikti rekomendacijas dėl etninės kultūros specialisto pareigybės ugdymui pagrindimo Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose.

Tyrimo imtis

Tyrimas buvo vykdomas 2017 m. birželio-spalio mėnesiais visose Lietuvos apskrityse. Etninės kultūros ugdymo padėtis centruose ir periferijose skiriasi, todėl tyrimo metu buvo išskirti didieji miestai ir rajonai. Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje apklausti 395 respondentai, likusioje Lietuvos dalyje – 623 respondentai. Tyrimas atliktas vykdant Etninės kultūros tęstinumo ir kaitos tyrimų 2016–2022 metų programą, patvirtintą Etninės kultūros globos tarybos 2017 m. balandžio 18 d. nutarimu Nr. N-65.

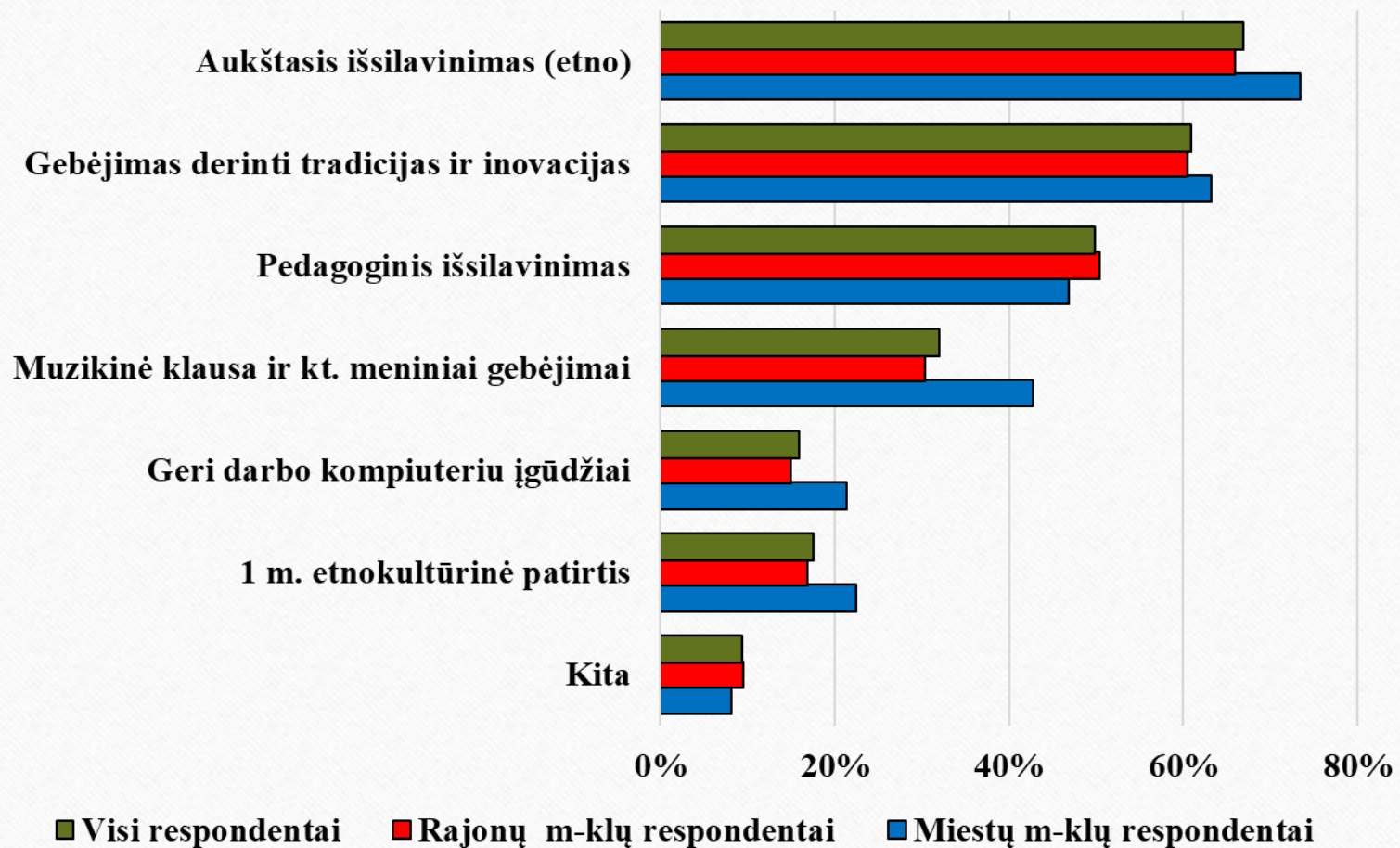
Etninės kultūros specialisto pareigybės apibrėžtis

- Dabartinėje visuomenėje nėra vieningo etninės kultūros sampratos suvokimo, juolab tokio specialisto tikslios apibrėžties. Vyrauja nuostata, kad etninė kultūra yra siaura sritis ir visiems pažįstama, todėl etninės kultūros specialistu tarsi gali būti kiekvienas.
- Etninės kultūros specialisto definicija respondentų buvo subjektyviai interpretuojama ir priimama kaip dar viena pareigybė, kurios paskirtis ir privalumai labai abejotini ir reikalaujantys papildomų finansinių išteklių.

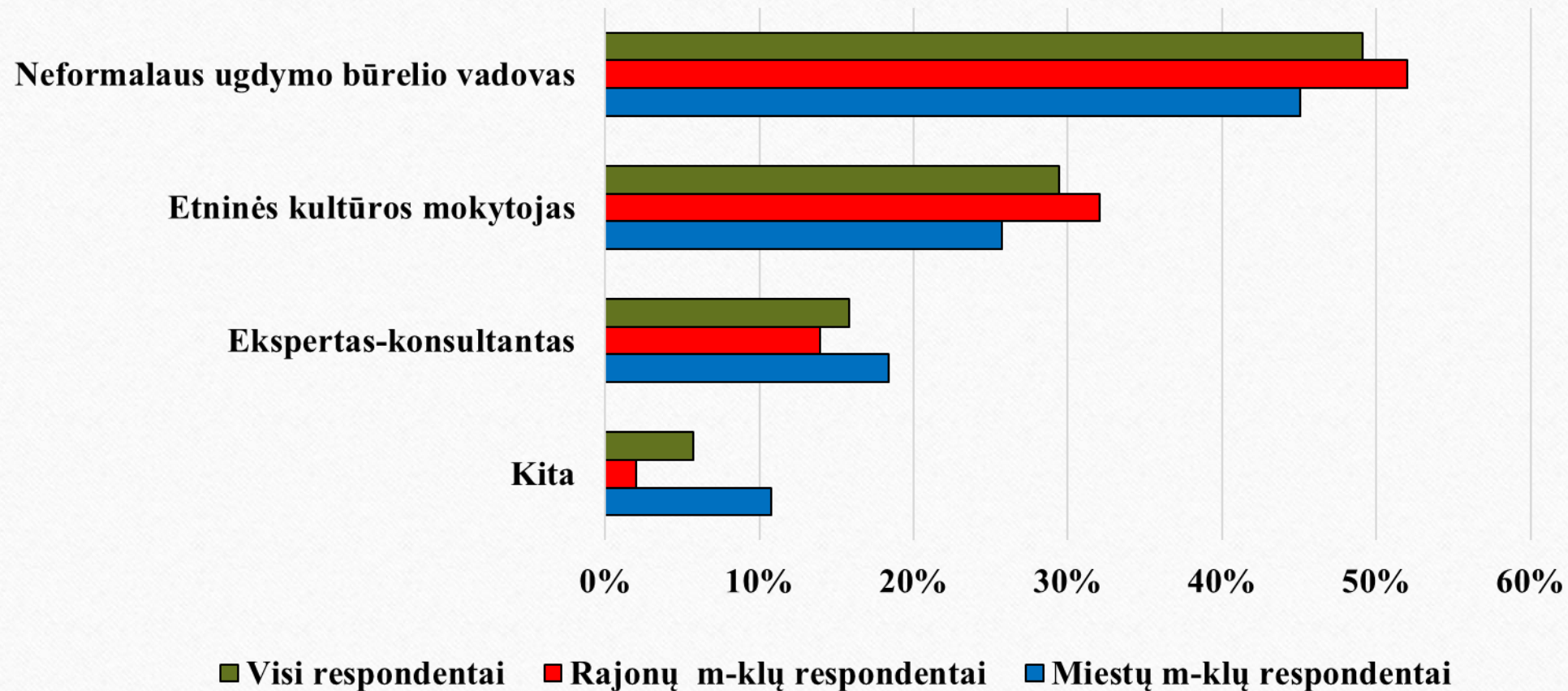
Etninės kultūros specialisto pareigybės apibrėžtis

- Remiantis apklausos duomenimis, tiek Lietuvos miestų (64 proc.), tiek ir rajonų (69 proc.) mokyklų administracijos darbuotojai ir mokytojai pabrėžė, kad jiems trūksta aktyvaus etninės kultūros specialisto, gebančio dirbti įvairiose formalaus ir neformalaus mokinių ugdymo srityse.

Etninēs kultūros specialisto pareigybēs reikalavimai

Etninēs kultūros specialisto mokykloje pareigybės

Etninė kultūros integravimo į mokomuosius dalykus problemos

- Iki dabar etninės kultūros integravimas paliktas mokyklų nuožiūrai ir kiekviena mokykla turi išskirtinai savitą (ne)supratimą kaip reikėtų priimtą pagrindinio ir vidurinio etninės kultūros ugdymo bendrąsias programas įgyvendinti. Aptarta situacija sukuria chaotišką (nekontroliuojamą), tik asmenine patirtimi ir iniciatyva paremtą integraciją. Respondentų nuomone, „*integruotas pamokas mokytojai veda intuityviai, vedini savo asmeninės patirties. Jeigu norime giliau ir subtiliau perteikti reiškinių – kompetencijos nepakanka*”.

Etninė kultūros integravimo į mokomuosius dalykus problemos

Plati dalyko programa; didelis mokymo krūvis

Inovatyvių metodų trūkumas

Metodinių priemonių trūkumas

Etninės kultūros specialistų trūkumas

Teorinių žinių ir jų praktinio pritaikomumo...

Praktinių žinių trūkumas

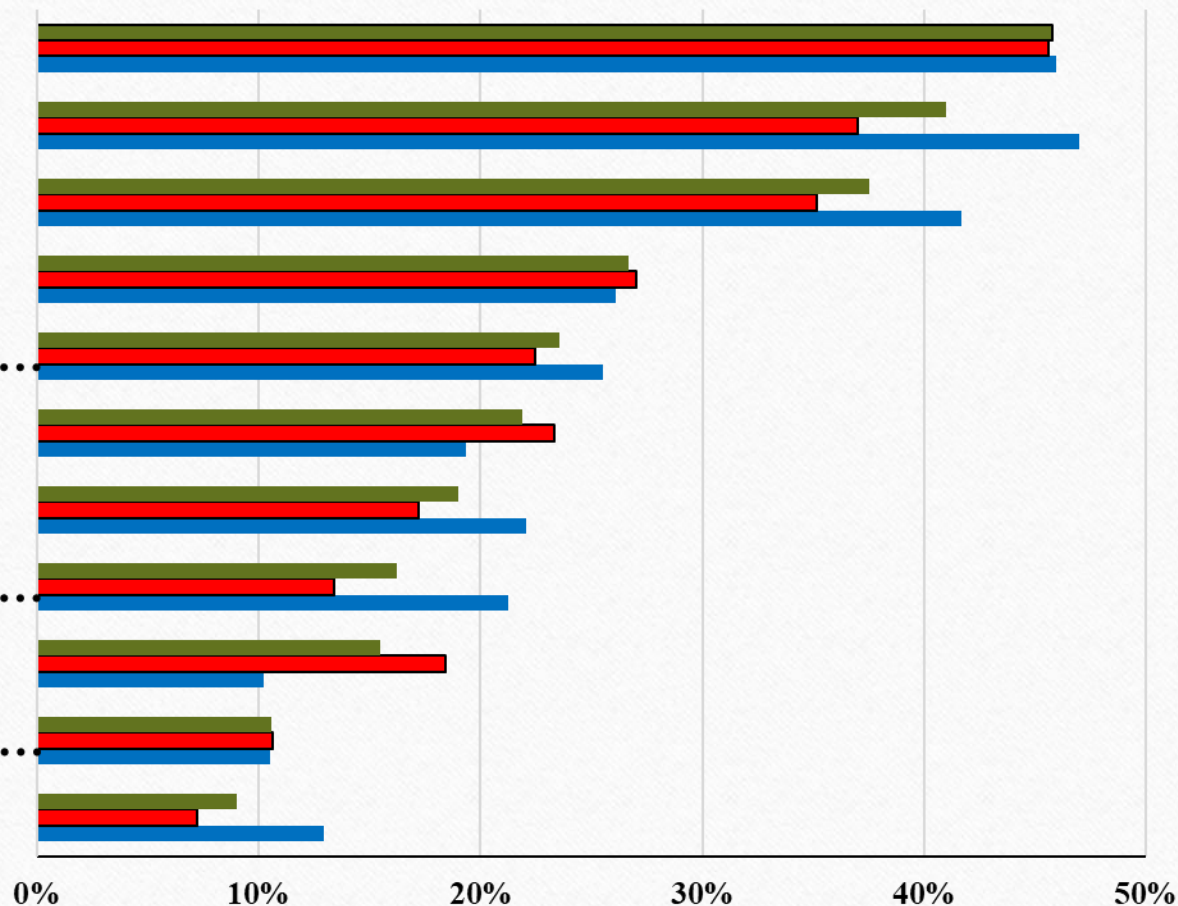
Metodinės literatūros stoka

Etninės kultūros, kaip pamatinės žmogaus...

Teorinių žinių trūkumas

Derinimo tarp formalaus ir neformalaus...

Kita

■ Visi respondentai

■ Rajonų m-klų respondentai

■ Miestų m-klų respondentai

Etninė kultūros integravimo į mokomuosius dalykus problemų sprendimo būdai nurodyti respondentų

- Reiktų rengti etninės kultūros specialistus ir suteikti jiems sąlygas dėstyti mokykloje, įvedant etninės kultūros specialisto pareigybę.
- ŠMM turėtų peržiūrėti ugdomųjų dalykų programas, atrenkant esmines etninės kultūros temas sritis, kiekvienai jų konkrečiai nurodant integravimo valandas.
- Parengti „Mokytojo vadovą“, kuriame būtų aiškiai išdėstyta konkrečios temos mokytojo teorinis ir praktinis pasirengimo turinys, pateiktas literatūros sąrašas su kontroliniais klausimais, padedančiais efektyviai norimą medžiagą perteikti mokiniams.
- Metodinių priemonių (instrumentų, buities rakandų, tautinių drabužių ir pan.) finansavimo galimybės.

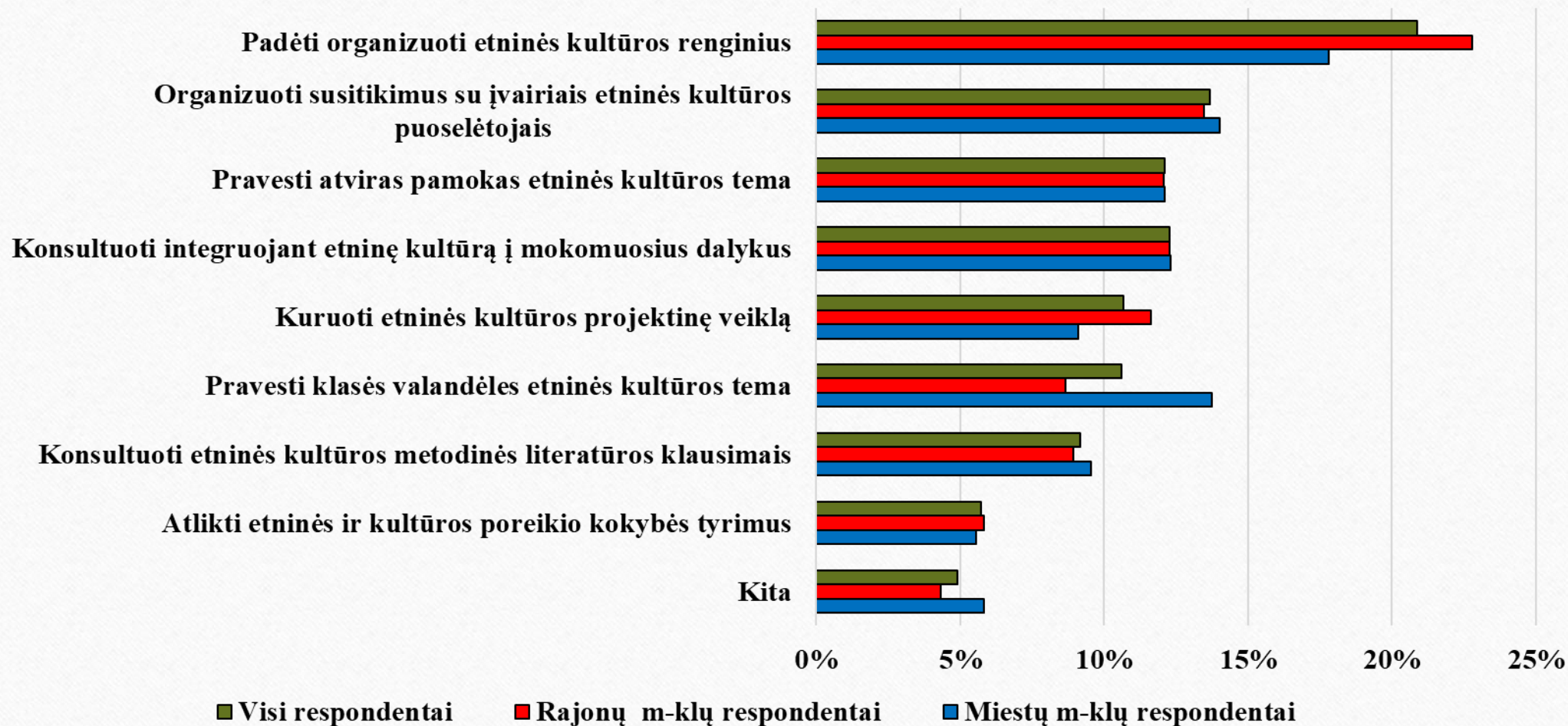
Etninė kultūros integravimo į mokomuosius dalykus problemų sprendimo būdai nurodyti respondentų

- Naujų IT technologijų įsigijimas ir pritaikymas etninei kultūrai perteikti.
- Mokytojo kvalifikacijos kėlimas, lankant seminarus, kursus, mokymus, skirtus inovatyviems etninės kultūros ugdymo metodams.
- Tikslinga švietimo politika orientuota į etninės kultūros ugdymą. Valstybiniu lygiu nėra vieningai pamatuotos etninės kultūros ugdymo efektyvinimo strategijos. Esti daug puikių “popierinių” iniciatyvų, kurios nuleidžiamos “iš viršaus”, tačiau jų įgyvendinimui neskiriamos lėšos.
- Su švietimo politika susietas ir krūvio perskirstymas, prioritetinėms sritims skiriamas finansavimas bei papildomų valandų ar etatų naujoms pareigybėms steigimas.

Etninės kultūros eksperto-konsultanto pareigybė ugdymui apibrėžtis

- Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose etninės kultūros eksperto-konsultanto kategorija formaliai nėra įteisinta ir nėra jos pareigybinės apibrėžties.
- Atsižvelgiant į etninės kultūros specialisto mokykloje poreikį, vertėtų patvirtinti etninės kultūros eksperto-konsultanto pareigybę. Eksperto-konsultanto kategorija apimtų formalųjį ir neformalųjį etninės kultūros ugdymą, bei iš dalies šią veiklą administruotų, veikiau kuruotų. Kitaip tariant, tokio specialisto pagrindinė funkcija Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje būtų inicijuoti, organizuoti, vykdyti ir kartu kontroliuoti etninės kultūros ugdymo veiklą.

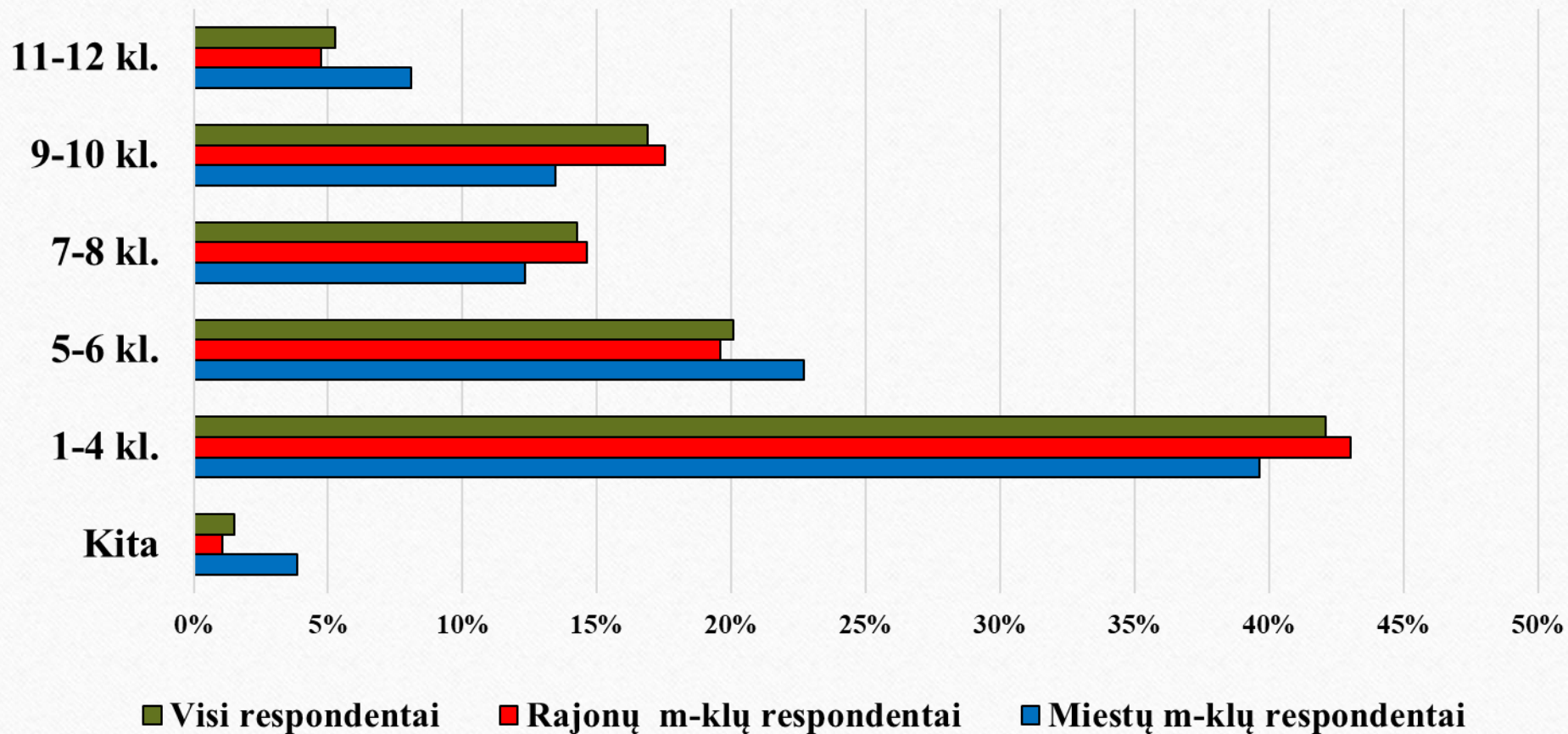
Etninės kultūros eksperto-konsultanto funkcijos (proc.)

Privalomos etninės kultūros pamokos vertinimas

- Nuolat prastėjanti etninės kultūros padėtis švietimo sistemoje kelia susirūpinimą. Nežiūrint, kad 56 proc. respondentų pasisakė „prieš“ etninės kultūros privalomų pamokų įvedimą, net 40 proc. pasisakė „už“. Lyginant didžiųjų miestų ir rajonų procentinį pasiskirstymą šiuo klausimu, pastebėta, kad privalomos etninės kultūros pamokos atsiradimu labiau suinteresuoti rajonų mokyklų (42 proc.) darbuotojai (36 proc. didžiųjų miestų respondentai).

Privalomų etninės kultūros pamokų poreikis klasėse

Išvados ir rekomendacijos

- Iš kokybinės ir kiekybinės atliktos tyrimo analizės paaiškėjo, kad *etninės kultūros specialisto* mokykloje pareigybė nėra iki galo apibrėžta ir vertinama nevienareikšmiškai, tačiau formaliojo ir neformaliojo bendrojo ugdymo švietimo sistemoje susiduriama su etninės kultūros specialisto trūkumu.
- Siūlytina inicijuoti etninės kultūros specialisto pareigybės įtraukimą į bendrojo ugdymo mokyklas. Pedagoginių pareigybių apraše įteisinti etninės kultūros ugdymo pedagogo pareigybę, apibrėžti jos funkcijas ir atlyginimo koeficientą.
- Inicijuoti etninės kultūros pedagogų rengimą Lietuvos aukštosiose mokyklose.

Išvados ir rekomendacijos

- Atsižvelgiant į etninės kultūros specialistų poreikių buvo išskirtos trys pagrindinės kategorijos: etninės kultūros mokytojo, neformalaus ugdymo būrelio vadovo, etninės kultūros eksperto-konsultanto. Pirmoji pareigybė, susijusi su etninės kultūros pamokos dėstymu. Antroji – labiausiai orientuota į mokinio popamokinę veiklą. Trečioji – kuruojanti mokyklos formalųjį ir neformalųjį etninės kultūros ugdymą bei sklaidą.
- Siektina mokykloje įvesti visas tris išvardintas etninės kultūros specialisto kategorijas ir užtikrinti, kad šios kategorijos koreliuotų formalaus ir neformalaus ugdymo sistemoje.

Išvados ir rekomendacijos

- Tyrimas parodė, kad nacionaliniu lygiu dar neturime galutinai išspręsto kokybiško etninės kultūros ugdymo prieinamumo visiems mokiniams. Nesusikalbėjimas tarp valdančiųjų ir vykdančiųjų kultūros ir švietimo institucijų bei pačioje mokyklos bendruomenėje apsunkina kokybišką etninės kultūros ugdymą mokyklose.
- Dabartiniams pedagogams dėl inovatyvių metodinių ir mokymo priemonių stokos, per didelio krūvio, motyvacijos stokos ir kt., dažnai trūksta kompetencijos kokybiškai integruoti etninę kultūrą į dėstomus dalykus. Integracija palikta savieigai, nėra aiškios struktūros ką, kiek ir kaip integruoti, todėl etninės kultūros ugdymas vyksta netolygiai. Daugelyje mokyklų etninė kultūra tik formaliai integruojama į mokomuosius dalykus.

Išvados ir rekomendacijos

- Būtina stiprinti LR Seimo, Švietimo ministerijos, savivaldybių švietimo skyrių ir mokyklų dialogą. Siekiant pagerinti švietimo politikos pritaikomumą etninės kultūros ugdyme reikėtų apjungti visas švietimo grandis ir suformuoti vieningą etno ugdymo sistemą;
- Didinti etninės kultūros formaliajam ir neformaliajam ugdymui skirtą finansavimą;
- Peržiūrėti etninės kultūros integravimą į programų turinį;
- Įvesti etninės kultūros ugdymo specialisto pareigybę Lietuvos mokyklose.

Išvados ir rekomendacijos

- Alternatyva netolygiam etninės kultūros integravimui į mokomuosius dalykus galėtų būti privalomas etninės kultūros ugdymas. Tačiau mokykla privalomam etninės kultūros ugdymui šiuo metu nepasiruošusi.
- Rekomenduotume privalomąjį etninės kultūros ugdymo modelį taikyti palaipsniui, pradedant nuo pradinių klasių. Privalomas dėstymas kelia kol kas daug klausimų, nes neaiškūs nei konkretūs tikslai, nei pasiekimų vertinimas. Tam reikėtų peržiūrėti bendrojo lavinimo programas, patvirtinti etninės kultūros privalomąjį ugdymą reglamentuojančius teisinius aktus, universitetuose pradėti rengti etninės kultūros mokytojus ir skirti tam finansavimą.

AČIŪ UŽ DĖMESĮ 😊